

18. Фотинюк В. Г. Складові методики професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх бакалаврів з авіації та космонавтики [Електронний ресурс] / В. Г. Фотинюк // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2014. – Вип. 9. – С. 153 – 156.

19. Mason J. Blended Learning. ETAS Jornal 23/1, 2005.

Барановская Лилия. Авиационный ВУЗ: образовательная среда университета как детерминанта качества профессиональной подготовки студентов.

В статье проанализировано значение образовательной среды авиационного высшего учебного заведения для повышения качества подготовки специалистов. Описаны специальности, по которым готовятся студенты авиационного вуза. Они отнесены к профессиям группы риска. Предложено определение понятия «образовательная среда вуза», описаны компоненты ее структуры. В соответствии с этой структурой и с использованием Устава авиационного высшего учебного учреждения проанализированы составляющие образовательной среды, которые позитивно влияют на качество профессиональной подготовки студентов.

Ключевые слова: гражданская авиация, авиационное высшее учебное учреждение, образовательная среда, качество профессиональной подготовки.

Baranovska Liliya. Aviation high school: university's educational environment as determinant of professional student's preparation.

In the article it has been analyzed the importance of educational environment of an aviation higher education institution to improve the quality of professionals' training. We describe the specialties of specialists' training in the aviation university. They referred to the group of risky professions as their future activities take place in extreme conditions. As much it determines high demands to these professionals as they perform an important mission – create conditions for the safe presence of any person in the airspace. There is provided a definition of «university educational environment» and the components of its structure have been described. According to this structure with using the Regulation of the aviation university the components of educational environment that positively affect the quality of students' professional training have been analyzed. Attention is paid to the specifics of material-and-technical component of the aviation university; certain changes that have occurred in the «teacher-student» system in connection with the use of synchronous and asynchronous training in virtual learning environment. In this regard the scientific-and-teaching staff has been changed at the university too. He is an adviser, mentor, moderator, manager, tutor, facilitator and methodologist.

Key words: civil aviation, aviation higher education institution, educational environment, quality of professional training.

УДК 378.1

Олена Бочарова, д.пед.н., доцент
Краківська Академія
імені Анджея Фрича Моджевського

СУСПІЛЬНІ ФУНКЦІЇ УНІВЕРСИТЕТІВ ТА КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ

У статті розглянуто суспільні функції університетів, а також вплив університетської освіти та диплому на подальшу долю випускника. Університети виконують роль своєрідних «камер схову мільйонів молодих людей», особливо перед безробіттям. «Надлишок» випускників призводить до того, що кількість осіб з університетськими дипломами перевершує суспільні потреби і сприяє тому, що частина

випускників розпочинають працю, яка вимагає значно нижчих компетенцій. До того роботодавці приймають випускників на посади, які попередньо займали особи без університетського диплому. При масовості вищої освіти настають інфляційні процеси, які трактують диплом як цінність на ринку праці і статус, який не завжди відповідає компетенціям володаря цього диплому Автор представляє меритократичну, креденціальну концепції та теорію людського капіталу, які є основою освітньої політики більшості європейських країн. Однією з країн, в яких найбільше спостерігається явище креденціалізму є Японія.

Ключові слова: *диплом, меритократія, креденціалізм, рівність, селекція.*

Постановка проблеми. Аналізуючи суспільні функції університетів складно не порушити такої проблеми як вплив університетської освіти, а саме диплому на майбутнє життя людини. Як зазначає польський дослідник Збішко Мелосік, меритократична інтерпретація функцій університету (особливо в контексті формування суспільної структури) незалежно від її критики становить не лише інтегральну частину сучасної освітньої теорії, а можна навіть сказати, що вона стала частиною «публічного дискурсу» і «здорового розсуду» [20, с. 23]. Меритократія – багатозначне поняття, що визначає систему, в якій позиція людини в суспільстві залежить від її компетенцій, поєднання інтелекту і освіти, підтверджених за допомогою об'єктивних систем оцінки (науковий ступінь, вчене звання, диплом, сертифікат) [4].

Синонімом меритократії є «інтелектократія», тобто суспільство, яким мають управляти люди з високими розумовими здібностями [1, с. 25].

На думку Анрю Хейвуда, «меритократія» означає прихід до влади найдостойніших, найталановитіших та найкомпетентніших. Меритократія являється засобом управління людьми здібними і обдарованими, що є заслугою їх таланту та наполегливої праці. Меритократична система засновується на здібностях людей та їх потенціалі, й обґрунтовується як винагорода за талант створений в «природній лотереї» [3].

Англійський соціолог Майкл Янг в 1958 р. використав поняття «меритократія» в антиутопії «Підвищення меритократії», зосередивши увагу на талановитих людях, талант яких сприяє їхньому просуванню на новий суспільний рівень. Ступінь суспільного прогресу, М. Янг розглянув у співвідношенні «влада – інтелектуальність». Управління має здійснюватися не народом або аристократією, чи плутократією, а за допомогою розумової частини суспільства, тобто, через «меритократію таланту» [7, с. 319 – 322].

Виклад основного матеріалу. Поняття меритократії стосується ситуації, у якій соціальний статус особистості залежить від «документування її досягнень». Це пов'язано з переконанням, що освіта, особливо університетська є найпростішим і найшвидшим шляхом отримання місця на ринку праці. Завдяки освіті можна знайти престижне місце праці з доброю зарплатнею. Колись освіту порівнювали з «суспільним ліфтом», який курсує зверху в низ «суспільного будинку» і везе людей на різні поверхи. На думку вищезазначеного педагогіка З. Мелосіка, суспільство спостерігає за освітою (боротьбою за отриманням диплому) очами меритократів, хоча не розуміє цього до кінця [20, с. 25].

У меритократичному розумінні, диплом має виконувати дві основні функції: по-перше, розподіляти в справедливий спосіб «суспільні винагороди», такі як: престиж, посада, оплата: по-друге, дипломи є формальною підставою для життєвого існування на ринку праці освіченим та кваліфікованим особистостям.

Таким чином, освітні досягнення учнів на сходинках шкільної системи ведуть до їх послідовного «сортування» або «випадіння» з цієї системи. Існує переконання, що результати навчання залежать від наявності здібностей у людини та її мотивації, припускаючи, що всі діти мають однакові можливості отримання успіху на старті [13, с. 3133 – 3138].

Метою статті є висвітлення суспільних функцій університету і концепцій їх розвитку.

Меритократи – пише Т. Husen – переконані, що коли всі бар'єри перестануть існувати, то «доля людини» залежатиме лише від неї самої (від її конкурентності). Якщо людина є здібною, умотивованою, то вона безумовно матиме в житті успіх, якщо ні – то це її провина. Усі учні мають рівні можливості, оскільки кожного навчають так само, як і інших. Це означає, що освіта для осіб, які походять з непривілейованих суспільних груп слугує важливим егалітарним інструментом. А це означає, що в такому випадку консервативна версія згідно якої особистість займає посаду в житті від народження або від волі Бога втрачає сенс. На противагу меритократичній концепції існує ліберальна. Тобто, ідея «відкритого суспільства», в якому реалізуючи свій потенціал особистість є основним суб'єктом і тому повинна отримати максимум свободи для реалізації своїх можливостей і ідей. Ліберальний підхід означає, що кожен отримує можливість брати участь в «конкурентній гонці», а людина займає позицію та має успіхи згідно своїх здібностей і мотивацій» [13, с. 3135].

У такому випадку на думку Т. Gmerka, завданням освіти є створення для особистості «умов рівноваги» та «можливостей вільного просування вгору чи вниз в професійній кар'єрі відповідно до своїх заслуг». Як пише вищезазначений автор, «з цієї перспективи освітня система розташовує особистості в суспільній структурі відповідно до їх здібностей і досягнень», що в свою чергу призводить до «розриву зв'язків між соціальним походженням і суспільними успіхами». Відомо, що народження в бідній родині не створює бар'єрів для успіху, а народження в багатій або з високим суспільним статусом не гарантує уникнення поразки». Як наслідок талановита і високо умотивована молодь з низьких суспільних груп отримує статус пропорційний своїм здібностям, а безталанні чи ліниві молоді люди з привілейованих груп не досягають успіху» [12, с. 115].

Цю тезу підтверджують історії людей, які досягли в житті високих соціальних позицій. Філіп Зімбардо, розпочинаючи зустрічі зі студентами і науковими працівниками в Польщі, демонструє два предмети: щітку для чищення взуття та ножиці. Свою доповідь американський психолог починає зі слів: «Я привіз із собою символи життєвих можливостей, які я мав проживаючи серед бідних емігрантів Сицилії. Чому я сьогодні виступаю в ролі запрошеного гостя відомого польського університету, а не займаюся чищенням взуття у ново-йоркському Бронксі як мій дідусь або не працюю перукарем як мій батько? Єдиною відповіддю є освіта. Я перша особа в родині, яка закінчила школу і вступила до університету, я маю всі привілеї освіченої людини» [6].

Ідеєю меритократичного суспільства є «рівні можливості на вступі, однак нерівності результатів на фініші». D. Bell зазначає, що сама особистість, а не родина, і не країна є основним елементом суспільства». До того ж головним завданням суспільних інституцій є надання особистості свободи у формуванні своєї біографії і отриманні місця в суспільстві. Такі інституції мають встановлювати «процедури, які регулюють справедливую конкуренцію» між членами суспільства. Саме на цій основі побудована структура сучасного суспільства. З капіталістичної точки зору головну роль відіграє боротьба за гроші; з романтичної – амбіції в боротьбі за успіх; з інтелектуальної – пріоритет знань, або боротьба за доступ до знань; врешті – з суспільної перспективи *stricto* – боротьба за отримання диплому – «креденціалу» [20, с. 28].

Креденціал (іспанське слово латинського походження – *credentia* (віра, довіра). Це вид документа паломника Св. Якоба, який був посвідченням або паспортом паломника. Сьогодні цей термін є синонімом слова диплом. Дипломи елітарних навчальних закладів є перепусткою на ринку праці. Однак, як свідчить практика, володіння дипломом престижного навчального закладу не є еквівалентом володіння здібностей і компетенцій, він є лише є культурним капіталом [17].

Не підлягає сумніву, що меритократична концепція добре вписується в критиковану концепцію людського капіталу, в якій освіта є інвестицією, що в майбутньому принесе високі дивіденди. Інвестування в молодих людей як в капітал призводить на думку прихильників цієї концепції до постійного збільшення, як пише С. Hurn, «суспільного потенціалу можливостей». Чим вищий рівень освітньої системи зможуть подолати

особистості, тим більше матимуть шансів на отримання успіху. Останнім часом у педагогіці вживається поняття «людський і суспільний капітал». Теорія людського капіталу – це інвестиція в освіту, це інвестиція в людей. «Рішення про інвестування в вищу освіту є раціональним, оскільки як свідчить практика повернення освітніх інвестицій завжди перевищує суму, вкладених в банк грошей призначених на освіту». Чим вищу позицію досягає людина в освіті, тим більше шансів вона має на успіх у житті (вища соціальна позиція, вищі доходи). А той факт, що деякі люди займають нижчу позицію в професійній сфері, пояснюється «психологічним дефіцитом» або «дефіцитом кваліфікації». Таким чином, джерелом суспільної нерівності є особистісні риси людини, а не суспільні структури [20, с. 35–36].

У такій ситуації освіта стає «центральною запобіжним засобом», що елімінує «психологічний дефіцит особистості». На основі універсальних критеріїв досягнень «найкращі з усіх суспільних груп можуть зайняти найбільш ключові і впливові посади в суспільстві. Проти меритократичної концепції налаштовані представники креденціалізму. Вони дуже скептично ставляться до прихильників людського капіталу, вважаючи несумісною тезу, «що збільшення освітніх інвестицій, збільшення кількості осіб з дипломами сприяють економічному розвитку і зменшують суспільні нерівності». Креденціальний підхід критикує явище використання дипломів (креденціалів), як інструменту суспільної селекції. До того ж креденціалісти не підтримують тезу про існування «суспільної рівноваги», «гармонії», «єдності» та «зв'язку», а акцентують увагу на тому, що в сучасному суспільстві креденціали виконують роль «обігової валюти», за яку можна купити місце на ринку праці, при чому експансія призводить до інфляції, а нерівний доступ до дипломів з різною вартістю створює або підтверджує існуючі суспільні нерівності.

На думку представників теорії людського капіталу, чим більша кількість людей з дипломами, тим швидший економічний розвиток суспільства. Натомість, креденціалісти основною функцією освіти вважають «помел» та «сортування» людей («креденціальний млин»). До того ж креденціалісти не підтримують тезу, що існуюча кореляція між доходами і рівнем отриманої освіти віддзеркалює «продуктивність» особистості, або свідчить про її внесок в суспільний розвиток. Не підтримують ідею, що зростання кількості осіб з університетськими дипломами автоматично сприятиме суспільному добробуту [20, с. 32–33]. Варто також додати, що креденціали (дипломи) становлять єдину валюту, яка уособлює не лише потенціал особистості, а й культурну владу у сфері доступу до доходів, посад і суспільного статусу». Головною функцією дипломів є утримання суспільної стратифікації, оскільки різні суспільні групи мають різний доступ до дипломів. З цієї позиції вважається, що креденціали становлять форму власності, яка передається від одного покоління до іншого. Відомо, що батьки з високим соціальним статусом у різні способи переказують своїм дітям власну соціальну позицію і культурний спадок впливаючи на їх розвиток». У такий спосіб спостерігається явище «репродукції креденціалів», коли діти батьків з університетською освітою здобувають також вищу освіту, а діти робітників закінчують професійні школи. Однак, як підкреслює Osmo Kivinen, на практиці особи з привілейованих суспільних груп, яким не повезло отримати добру освіту, і так уникають «долі робітників», яка уготована для осіб з подібною освітою, але які походять з груп нижчої суспільної ієрархії [16, с. 443–444].

Яскравим представником креденціалізму є Randall Collins, який у своїй книзі «Суспільство креденціалів. Історична соціологія освіти і стратифікація» виокремлює кілька типів креденціалізму. Перший тип – це креденціальний капіталізм; «є відображенням індивідуального змагання на «ринку креденціалів». Як зауважує автор, «людина повинна отримати стільки освіт, скільки можливо, а потім використати їх для досягнення суспільної кар'єри». В креденціальному соціалізмі роль дистриб'ютора креденціалів виконує уряд, дії якого зосереджені на вирівнюванні доступу до освіти. Як виявила практика, всі спроби реалізації цього підходу закінчилися невдачею, натомість «додано ще одну форму нерівності», яка ґрунтується на приналежності до політичної еліти, діти якої мають значно

більше шансів отримати добру освіту. У свою чергу етнічно-протекціоністський креденціалізм виник у результаті вимог різноманітних (етнічних) груп, які намагалися здобути завдяки політичним діям вільний доступу до освіти і креденціалів. У відповідь на такі рішучі дії виник, як зазначає R. Collins, креденціальний фашизм, представники якого прагнули до виключення з доступу до креденціалів осіб з меншості. Аргументом було то, що особи мають зумовлений генетично нижчий коефіцієнт інтелекту. Креденціальний радикалізм напряму пов'язаний з децентралізацією процесу надання креденціалів, передаючи контроль місцевим органам, що сприяє його – як критично зауважує R. Collins, падінню. Креденціали стають «легкими» у отримуванні і це призводить до «галопуючої інфляції». Дві остатні форми: це – «креденціальний кейнесізм», згідно якого, освіта штучно створює, спираючись на креденціали валюти, яка є економічно уживаною». У цій перспективі інвестиція в розвиток системи освіти і «креденціалізація» ринку праці становлять інтерес для національної економіки. Виступає гострий розподіл на кращі і гірші креденціали, а також кращі і гірші професії і посади. На закінчення свого огляду різного типу креденціалів R. Collins демонструє остатню форму: креденціальний аболіціонізм. Автор стверджує, що існуючий тренд масової освіти призведе до такої інфляції диплому, що від фізичного працівника відмагатимуть диплом коледжу, а від осіб, прийнятих на високі посади - диплом доктора наук [20, с. 36].

Багато сучасних соціологів освіти вважає, що демократизація освіти особливо на вищому рівні має парадоксальне явище «перенавчання» суспільства і інфляції дипломів. Уявимо таку гіпотетичну ситуацію, в якій 100% молодих людей отримують диплом про закінчення університету. У результаті на ринку праці з'явиться величезна кількість осіб з вищою освітою і високими прагненнями в сфері професійної і життєвої кар'єри. Кожна з них прагне мати добру працю і «достойну зарплатню». Однак ринок праці діє за принципом попиту і пропозиції. Замовлення на робочу силу і працевлаштування визначаються структурою професій і посад. Іншими словами: суспільство потребує інтелектуалів, науковців, артистів і менеджерів, але також і слюсарів, каменярів, пекарів, різників, а також некваліфікованих робітників. Отже, на існуючому суспільно-економічному рівні хтось мусить копати рови, хтось мусить чистити смітники. Ситуація, в якій 100 % молодих людей володіли би дипломами вищої освіти, свідчила про «економічну неефективність». До того ж проявилось явище невідповідності певних професій і посад, або зростання вимог по відношенню до кандидатів на посаду. Можна уявити собі ситуацію, в якій від порт'є вимагають закінчення двох факультетів: адміністрації і психології комунікації. Нерівність в престижі і зарплатні буде так чи інакше існувати, незалежно від демократизації освіти.

Багато дослідників підкреслює, що сьогодні в суспільстві спостерігається явище коли не існує кореляції, з одного боку, між існуючими професіями і потребами ринку, а з іншого, кількістю випускників вищих навчальних закладів. У багатьох країнах збільшення доступу до вищої освіти не є проявом егалітаризму. На сьогодні університети виконують роль своєрідних «камер схову мільйонів молодих людей», особливо перед зростанням безробіття. Іншими словами, існує «надлишок» випускників, що призводить до того, що кількість осіб з університетськими дипломами перевершує суспільні потреби. Як наслідок, така ситуація веде до інфляції дипломів і сприяє тому, що частина випускників розпочинають працю, яка вимагає значно нижчих компетенцій і формальної освіти, ніж мають. З іншого боку, при великій кількості осіб з вищою освітою спостерігається явище, коли роботодавці приймають випускників на посади, які попередньо займали особи без університетського диплому. І наступне явище – зниження якості вищої освіти. Оскільки «в ході масовості вищої освіти наступають інфляційні процеси, які трактують диплом як цінність на ринку праці і статус, який не відповідає компетенціям володаря цього диплому» [18, с. 131].

Водночас, в ситуації розповсюдження вищої освіти, статус університету, який закінчила людина (також рівнозначний з ним «статус диплому»), відіграє щораз більшу роль. Фраза «покажи мені свій диплом, а я скажу тобі ким ти є» стала метафорою в ситуації, коли важливим є не то, що хтось закінчив університет, а де він це зробив. Як пише Kivinen,

«щораз більше проявляються відмінності між університетами, до того ж прослідковується явище зростаючої популяризації на «швидкі кар'єрні стежки», що ведуть до отримання високих посад і високого професійного статусу». Диплом елітарного коледжу дає людині більше можливостей у боротьбі за місце на суспільній драбині, ніж його мають випускники «масових університетів» [18, с. 452].

У багатьох країнах існують рейтинги, в яких статус університетів визначається за наступними критеріями: успіхи випускників, рівень навчання, результати в галузі досліджень, задоволення студентів, кількість «професорських зірок», традиції). Особливе значення статус університетів має в американському і британському суспільстві, однак найбільш екстремальний приклад наявності кореляції між статусом університету і біографією випускника має японська освіта. Така кореляція в Японії є вирішальною, говорять навіть, що країна страждає від «хвороби диплому». Японські роботодавці переконані, що особа, яка вступає до престижного університету має високий рівень інтелекту і риси, які ціняться в суспільстві: здібність до довготривалої праці, витривалість, дисциплінованість і систематичність, уміння працювати в колективі. Існуюча в Японії ієрархія університетів уособлює градацію символічних і матеріальних можливостей, що проявляється у результаті отримання диплому даного навчального закладу. Слушно зауважити, що зразки професійної кар'єри випускників кожного вищого навчального закладу добре відомі громадській думці. Найбільш цінуються працівниками випускники як державних, так і приватних університетів. До їх числа належать: Токійський, Кіотський, Хоккайдоський, Університет Тохоку, Університет Осака, Університет Кюсю, Нагойський університет; приватні – Університет Кейо, Університет Васеда, Дошіша. Закінчення одного з них є для людини «суспільним трампліном» і автоматично доступом до еліти суспільства. У Японії розповсюджене таке явище як трансляція по телебаченню результатів вступних іспитів до найкращих університетів, а також на шпальтах преси друкують списки зарахованих до навчального закладу. Молодь, яка закінчує неprestижний університет, а також коледжі рідко отримує цікаві пропозиції [8, с. 358]. Натомість, закінчення престижного університету в Японії є умовою і гарантом життєвого успіху, високих посад і високих заробітків. У 80-тих рр. ХХ ст. Т. Rohlen проаналізував освіту президентів японських концернів. Виявилось, що переважна більшість з них 357 осіб – були випускниками Токійського університету, 133 особи – Університету Кейо, 125 осіб – Кіотського Університету, 92 особи – Університету Васеда, 79 осіб – Університету Хитоцубаши, 53 особи – Університету Кобе. Потрібно додати, що в списку не було людей, які б не володіли «відповідним дипломом» [20, с. 40]. Явище селективного відбору спостерігається навіть в компанії Sony Electronics, правління якої постійно наголошує, що диплом не має вирішальної ролі в здійснюваній концерном політиці працевлаштування. Однак, велика кількість працевлаштованих в ній менеджерів закінчило Токійський, Осака, Кіотський, Кюсю, Кейо, Йокогамський університети.

Дослідження М. Ushioгі показали, що в 28 % японських фірм (вище 5000 працівників) на співбесіду запрошувалися виключно кандидати з дипломом престижного університету. Як свідчить практика, японці з «добрим дипломом» у середньому мають вищі заробітки, ніж випускники неprestижних університетів. Наслідки представлених вище явищ прокоментували Т. Koji і S. B. Levine: «Якщо хтось прагне зробити кар'єру в знаменитій фірмі, то мусить бути передусім зарахований до престижного університету. У такий спосіб змагання на ринку праці перетворюється на змагання бути спочатку прийнятим до університету». До того ж перше місце праці є надзвичайно важливе, оскільки дуже часто є останнім. Практика показує, що японці йдуть на пенсію з фірми, в якій почали працювати [20, с. 42–43].

Отже, можна констатувати, що «життєві ролі молодих японців розподіляються ще в ході вступних іспитів у вищі навчальні заклади. Лишаються перспективи життєвої кар'єри ті, хто не вступив до престижного університету» [19, с. 73–74]. Варто додати, що в Японії не існує можливості зміни навчального закладу або напряму навчання, щоб це зробити потрібно

цілий процес іспитів розпочати з початку. Вступні екзамени є однаково як «вступною», так і «остаточною» селекцією до японської суспільної еліти. Їх селекційний характер не піддається жодному сумніву. Додатковим чинником, що укріплює нерівності в доступі до престижних вищих навчальних закладів є висока оплата за навчання 25-30% середнього річного доходу японської сім'ї.

Так наприклад, 80 % студентів Токійського університету походять із родин з високим матеріальним статусом, а сини «голубих комірців» є винятком. Однак категорія «(ні) привілейованих» суспільних груп в доступі до вищої освіти не існує в японському суспільстві. Отже успіх дитини залежить від матеріального стану родини. У цьому контексті можна погодитися з Ichikawa, що егалітаризація японської шкільної елементарної і середньої освіти сприяла зростанню змагань на рівні вступних іспитів у вищі навчальні заклади [15, с. 119]. Звідси механізм селекції функціонує в Японії не у вигляді процесу, а як одноразового «акту», при цьому учні змагаються не про статус студента, а про статус студента конкретного вузу.

Висновки. Як вже зазначалося, диплом елітарного вищого навчального закладу (стосується не тільки Японії) дає більше можливостей, ніж диплом пересічного університету, а також є свідченням того, що «університет, який колись віддзеркалював суспільну систему, сьогодні здобув quasi монополію у вирішенні майбутньої долі суспільства». Може здаватися, що японська система вступних іспитів перечить положенням, оскільки тут виступає своєрідний парадокс: цілісність і егалітаризм так «запроектовані», щоб під час іспитів виявити майбутню еліту. Японці вірять, що еліта «створюється» виключно зусиллями людини. Тому найкращі університети розглядаються як місце селекції національної еліти. Існує переконання, найкращі вибираються в справедливий спосіб і виключно на підставі вкладених зусиль.

Список використаних джерел

1. Манхейм К. Демократизация культуры // Избранное: Социология культуры. М.; СПб.: Университетская книга, 2000. 501 с.
2. Меритократія як царство розуму (стаття Марії Кроль)
<https://andrijbondarenko.wordpress.com/2012/01/05/merytocracja/>
3. Меритократія – образ майбутнього України <http://www.pravda.com.ua/columns/2011/05/27/6188243/>
4. Меритократія <https://pl.wikipedia.org/wiki/Merytokracja>
5. Никонов Г. Почему глупо быть умным // Комментарии. – 2013, 10 мая. – № 18 (354).
6. Філіп Дж. Зімбардо <https://uk.wikipedia.org/wiki>
7. Янг М. Возвышение меритократии // Утопия и утопическое мышление: антология зарубежн. лит.: Пер. с разн. яз./Сост., общ. ред. и предисл. В. А. Чаликовой. – М.: Прогресс, 1991. – 405 с.
8. Cyłkowska-Nowak M. Refleksja teoretyczna nad problemem równości – egalitarystyczne konteksty badań socjologicznych i pedagogicznych / red. nauk. J. Rutkowiak, D. Kubinowski, M. Nowak. – Lublin : Oficyna Wydaw. „Verba”, 2007. – S. 357–364.
9. Cyłkowska-Nowak M. Równość możliwości w edukacji japońskiej – kontynuacja i zmiana. // Teraźniejszość, Człowiek, Edukacja. – 2009. – nr 1. – S. 55–66.
10. Cyłkowska-Nowak M. Wybór szkoły w Japonii – uwarunkowania polityczne i społeczne a polityka oświatowa // Edukacja. – 2008. – nr 2. – S. 74–84.
11. Cyłkowska-Nowak M. Ijime, hikikomori i edukacja alternatywna w Japonii // W: Edukacja alternatywna w XXI wieku / red. nauk. Zbyszko Melosik, Bogusław Śliwerski. – Kraków : Oficyna Wydaw. „Impuls”, 2010. – S. 175–194.
12. Gmerek T. Młodzież i dyplom akademicki. Społeczne konstrukcje sukcesu życiowego. Konteksty i kontrowersje. Pr. zbior. pod red.: Zbyszka Melosika. Poznań, 2001 s. 113–125.

13. Husen T. N. Postlethwaite. (Ed.): The international Encyclopedia of Education. Second Edition. Oxford: Pergamon 1994, Vol. 6, p. 3133-3138.
14. Heywood A. Key concepts in politics/ Andrew Heywood. – Great Britain by Aarontype Ltd, Easton, Bristol. – 2000. – 281 p.
15. Ichikawa. S. (1984). Japan. In J. R. Hough (Ed.), Educational policy: An international survey pp. 100–135
16. Kivinen O. (1997). Graduate Credentials in a Changing Labour Market. “Higher Education in Europe” vol. XXII, no 4
17. Credencial <https://pl.wikipedia.org/wiki/Credencial>
18. Kwieciński Z., Tropy – ślady – próby, Wydawnictwo Edytor, Poznań–Olsztyn 2000. 446 s.
19. Melosik Z. (1991). Społeczno-kulturowe funkcje egzaminów wstępnych na wyższe uczelniejapońskie. „Edukacja” nr 3
20. Melosik Z. Edukacja uniwersytecka i procesy stratyfikacji społecznej. Kultura – Społeczeństwo – Edukacja nr 1 (3), Poznań 2013, pp. 21–46.

Бочарова Елена. Общественные функции университетов и концепции развития.

В статье рассмотрены функции университетов, а также влияние университетского образования и диплома на дальнейшую судьбу выпускника. Университеты выполняют роль своеобразных «камер хранения миллионов молодых людей», особенно в период безработицы. «Излишек» выпускников приводит к тому, что количество людей с университетскими дипломами превосходит потребности общества и способствует тому, что часть выпускников начинает работу, которая не требует высоких компетенций. К тому же работодатели принимают выпускников на должности, которые предварительно занимали лица без университетского диплома. При массовости высшего образования наступают инфляционные процессы, которые позиционируют диплом как ценность на рынке труда и статус, который не всегда отвечает компетенциям обладателя этого диплома Автор представляет меритократическую, креденциальную концепции, а также теорию людского капитала, которые являются основой образовательной политики большинства европейских стран. Одной из стран, в которых больше всего наблюдается явление креденциализма и меритократии является Япония.

Ключевые слова: диплом, меритократия, креденциализм, равенство, селекция.

Bocharova Olena. Social functions of universities and concepts of development/

In the article social functions of universities and the influence of university education on alumni's life are explored. Universities perform the role of a «checkroom for millions of young people», especially before unemployment. The excess of alumni leads to the situation, when individuals holding a university degree outnumber social needs for them. It causes a lot of alumni to start working at jobs requiring much lower competency level. In addition to that, employers hire alumni for positions, previously held by individuals without a university degree. With the massive character of education, processes of inflation begin. Thus university diploma is regarded as a value on the labor market and a status, which does not always represent qualifications of a diploma owner. The Author presents meritocratic and credentialistic concept and the human capital theory, which are the basics of educational policies of the most European countries. One of the countries where the phenomenon of credentialism is observed at most is Japan.

Key words: diploma, meritocracy, credentialism, equality, selection.